

Fig. 9. Askja.
Kratersøens nordlige Rand. Wegener fot.

passerede et Krater, hvis Diameter var 500—1000 m., og endte sluttelig paa den højeste Del af Askjas Kraterrand, umiddelbart over Kratersøen. En fuldstændig lodret Klippevæg skilte os fra Søen dybt under os. Her slog vi Telt. Et mere ejen-

dommeligt og mere storladent Sted vil man vanskeligt kunne finde. Mod Nord saa man ud over Askjas 50 km² store Krater. Mod Vest og Syd og Øst rakte Øjet milevidt; udbredt som paa et Kort laa den sydlige Del af Ódáðahraun med Trörladyngja, Kistufell og Kverkfjöll, i Baggrunden Hopjöklen, Tungnafelsjöklen og Vatnajökkel, og længst imod Øst Snæfells langstrakte Kæde.

Næste Morgen Kl. 8 drog vi videre, først mod Vest langs med Askjas Kraterrand og saa mod Øst gennem Jónsskarð ind til Kratersøen, hvor vi stoppede et Par Timer. Derefter red vi ud over Askjas Lavamark — en brydsom og besværlig Tur, der kun var mulig paa Grund af Sneen — saa op over Dyngjufjöll og sluttelig gennem Ódáðahraun til det nærmeste Græsningssted ved Svartárkol, hvor vi slog Telt efter 17½ Times Marsch.

Dermed var Rejsen i de islandske Ørkenegne forbi. Den 1. Juli naaede vi tilbage til Akureyri, hvor Ekspeditionens Skib »Godthaab« ventede os for at føre os til Grønland.

J. P. Koch.

Nutidens Mesopotamien.

Af

Ingeniørkaptajn C. F. Schouboe.

(Fortsat).

Befolkningen i Landet er meget forskellig, eftersom den hører hjemme i de større Byer eller ude paa Landet. Medens Bybefolkningen saavel i Afstamning som af Trosbekendelse er meget blandet, er Landbefolkningen ret ensartet. Det er Beduiner, ganske vist af forskellige Stammer, men dog i Hovedsagen af samme Type saavel i Ydre som af Karakter. De har oprindeligt alle været Nomader; men den fra Byerne udgaaede Civilisation, om man kan kalde den saaledes, har i Tidens Løb paavirket dem, saa at man nu træffer fast bosiddende, agerdyrkende Beduiner og ægte nomadiserende Beduiner og imellem disse 2 Ydergrænser alle Stadier af Nomadisering. De er alle Muhamedanere, Shiiter eller Sunniter, men i Reglen tager de sig Religionen temmelig let og er paa ingen Maade fanatiske. Medens de som oftest nærer et udpræget Had til

alle Tyrker, er de i Reglen imødekommende og venskabelige overfor Evropæere og er lette at omgaas, naar man kender deres ejendommelige Sædvaner og Skikke og tager fornødent Hensyn dertil.

I det nordøstlige Irak, i Bakkelandet og Bjærglandet op mod den persiske Grænse, findes en Del Kurder; medens Trækkene røber en anden Afstamning, er deres Paaklædning og Levevis omtrent som de fast bosiddende og de halvnomadiserende Beduiners. De synes at staa paa en noget bedre Fod med Tyrkerne end Beduinerne; ligesom disse er de imødekommende overfor Evropæerne.

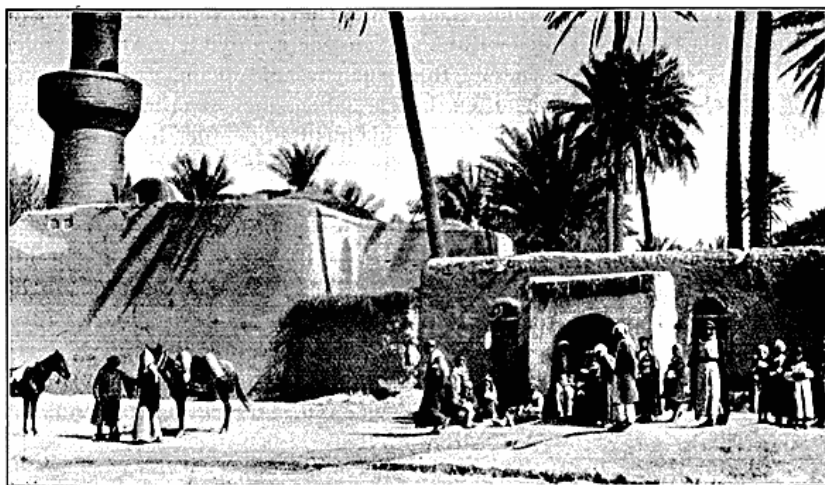
Landbefolkningens Fornødenheder er faa og beskedne. Klædedragten er en grov Bomuldskjorte, et Hovedklæde og en tynd Kappe; Kosten er Brød bagt af Hvede- eller Bygmel, Dadler, kogt knust Hvede eller Ris med Fedt; naar det gaar højt, hertil

nogle billige Grøntsager og lidt Faarekød. Boligerne varierer efter Livsvilkaarene. De nomadiserende Stammer bor Sommer og Vinter i Telte, i Reglen vævede af Gedehaar. Størrelsen af Teltet er afhængig af Ejerens Formuesomstændigheder; Shejkernes Telte kan ofte rumme flere Hundrede Mennesker. Kurdernes Telte er noget forskellige fra Beduinernes; Sidevæggene er i Reglen høje og Teltryggen vandret. Begge Arter yder kun en nødtørftig Beskyttelse mod Vinterens Kulde og Sommerens Hede. De halvnomadiserende Stammer bor hyppig i Hytter, byggede af Siv og Straa; men Teltet er dog ogsaa hos dem meget almindeligt. Medens de almindelige Beboelseshytter er smaa og yderst primitive, er Shejkens Modtagelseshytte ofte meget stor og kunstfærdigt udført. En ret almindelig Form og Størrelse for denne saakaldte »Mudif« er følgende: Hytten danner en c. 20 m lang Hesteskohvelving, 5 til 6 m bred ved Jorden. For hver 1,6 m af Længden er der en hestekoformet Støttebue, sammenbunden af Siv og meget kunstfærdig udført; den er sværest ved Jorden, c. 60 cm tyk, og løber slankt til mod Hvelvingens Slutlinie, hvor den kun er c. 25 cm tyk. Til Støttebuerne er fastbunden vandrette »Taglægter« med c. 60 cm indbyrdes Afstand. Ogsaa disse er fremstillede af sammenbundne Siv; de er cirkulære i Tværsnit med c. 10 cm Diameter. Over disse Taglægter udspændes saa et eller flere Lag Sivmaatter. Gavlene lukkes ligeledes ved Maatter. Medens Hytten set udvendig fra gør et ret kedsommeligt Indtryk, tager den sig brillant ud, naar man træder ind ad Indgangen og ser det lange Rum, hvis fint svungne Buer giver et udmærket Perspektiv. Hele Arbejdet er særdeles sirligt og nøjagtigt udført; der er ofret en ganske anderledes Omhu paa dette »Repræsentationshus« end paa de almindelige, tørvelige Beboelseshytter. Sivhyttelandsbyerne er særdeles almindelige ved Eufrat nedenfor Kufa og Divanie.

De fast bosiddende Beduiner, Bønderne, som man kun træffer ved Floderne og de enkelte Kanaler, der fører Vand hele Aaret rundt, bor i Hytter, der er opførte af soltørret Ler og Dynd. Til Hytterne hører altid en Gaardsplads, der er indhegnet med en 2 à 2,5 m høj Mur, opført af samme Materiale som Huset. I sin simpleste Form bestaar dette af et enkelt Rum, bygget i et Hjørne af Gaardspladsen, med en Dør ud til denne, men i Reglen ingen Vinduesaabninger. 2 eller flere saadanne Rum er ofte opførte ved Siden af hverandre

i samme Gaard, men uden Forbindelse mellem de enkelte Rum. I en mere udviklet Form samles de enkelte Rum saaledes, at Adgangen til dem sker gennem en fælles aaben, men overdækket Forhal »Tarma«. Kun sjældent finder der hos de fattigste Bønder nogen Inddeling Sted mellem Beboelsesrummene (haram) og Modtagelsesrummene (selamlik). Naar sidstnævnte findes, bestaar de i Reglen af et enkelt Rum (mudif), der har Adgang direkte fra Landsbygaden, ikke gennem Gaarden som de andre Rum. Jo mere velhavende Bønderne er, og jo nærmere de bor ved de større Byer, desto mere udvikles naturligvis det nævnte enkle Skema for Husenes Grundrids ved Tilføjelsen af Rum for Gæster, gifte og ugifte Børn og for Tyende, og Husets Indretning nærmer sig stærkt til det egentlige Byhus. Fælles for alle Boligerne er dog den lukkede Gaard, hvortil alle Døre og Vinduer vender ud, og Manglen paa Døre mellem de enkelte Rum, saaledes at man maa passere Gaarden eller den aabne Forhal Tarma for at komme fra et Værelse til et andet.

Byggematerialet er for Bondehusenes Vedkommende som allerede anført Ler og Floddynd, der enten formes til Mursten, der tørres i Solen, eller indføres i sammenhængende Lag i Muren. I sidstnævnte Tilfælde anvendes der sjældent Fundamenter. Materialet udgraves i Nærheden af Byggepladsen, æltes med Vand under Tilsætning af sønderdelt Halm og indføres i Muren i Lag paa 30—50 cm Tykkelse. Da det sidst indførte Lag maa tørre, inden næste Lag kan paaføres, tager Arbejdet i Reglen temmelig lang Tid. Man bygger af samme Grund fortrinsvis om Sommeren. For at opnaa bedre Stabilitet løber Muren spidst til foroven. Udføres Murværket af lufttørrede Sten, udgraves der i Reglen en c. 1 m dyb Fundamentgrav, hvori der dannes et Fundament ved at stampe Brokker af brændte Mursten sammen med Ler, og herpaa bliver Stenene formurede i Lermørtel. Gulvet i Hytterne bestaar af stampet Ler, Væggene er de raa, lufttørrede Sten, og Loftet dannes af Palmestammer, hvorover der lægges et Lag Kviste eller en Maatte, hvorpaa hviler et c. 30 cm tykt Lerlag, saaledes at man kan færdes ovenpaa det derved dannede Tag, der ved smalle Fritrapper uden Gelænder staar i Forbindelse med Gaardspladsen. Da Husene om Vinteren opvarmes ved aabne Baal, der tændes paa Lergulvet, er Rummene i Reglen sodede og stinkende. Urenlighed og Affald finder man overalt,

Moské og Kafé i Mansurie

paa Taget, paa Trapperne og i Gaardsrummet saavel som i Landsbygaderne. En Bondelandsby med de graa, firkantede Huse uden Vinduer til Gaden og med Mure, der ofte er overklæbede med Gødning, der er sat til Tørring for at kunne bruges som Brændsel, gør derfor i Reglen et trist og frastødende Indtryk. De dekorative Daddelpalmer formaar ikke at dække over den overvældende Mængde Snavs. Mænd, Kvinder og Børn er uvaskede og uplejede, Dyrene er fulde af Saar og Utøj, Huse og Gader flyder med Skarn, og selv Vandet i Kanalen eller Floden, der skulde være det rensende Element, er skidengult og smudsigt.

Landbefolkningen ernærer sig ved Kvægavl, naar den er Nomader, og ved Agerdyrkning, saafremt den er fast bosiddende; de halvnomadiserende Stammer driver dels Kvægavl, dels Agerbrug.

Opdræt af Heste, Kreaturer og Æsler er, fraset Røveri, i Reglen de egentlige Beduiners eneste Indtægtskilde, og Kvægavlen er af overordentlig stor Betydning for hele Landet, idet dens Produkter udgør Hovedmassen af Landets Eksport. At opgøre, hvor stort det aarlige Tillæg er, er ikke muligt paa Grund af Befolkningens Nomadisering, men det antages, at der alene i Villajetet Bagdad aarligt opdrættes c. 80,000 Bøfler, 150,000 Okser og Køer, 85,000 Heste, 4000 Muldyr, 100,000 Æsler, 90,000 Kameler, 500,000 Faar og 4000 Geder.

Medens det navnlig er Medan- og Muntefikbeduinerne ved Eufkrat og mellem denne Flod og Tigris nedenfor Shat el Haj, der lægger Bøfler til, er det især Beni-Lam Beduinerne paa venstre Bred

af Tigris's nedre Løb, der opdrætter Okser og Køer af en lille Pukkelokseart. Eksporten sker i Reglen over Land til Ægypten, idet store Hjorder ved Foraarstid drives op langs Eufkrat til Syrien, hvorfra de drives videre over Land til Ægypten.

Hesten er den bekendte »arabiske Hest«, der findes i mange forskellige Kvaliteter. Der finder en stor Eksport Sted til Indien, hvor Racen er meget søgt til Poloheste. Det er kun tilladt at udføre Hingste, men der smugles dog aarlig en stor Mængde Hopper

ud af Landet over den persiske Grænse. Af Æsler findes baade det almindelige lille, graa Æsel og det store, hvide Æsel, der er lige saa kostbart som en god Hest. Det sidste opdrættes særlig i Samawas Omegn og er meget efterspurgt som Ride- og Transportdyr.

Faarene hører alle til Fedthalefaarene, men der findes flere forskellige Racer; deres Uld er en af Landets vigtigste Eksportartikler. Af Gederne findes ogsaa flere Arter; Skindene eksporteres; Haarene har stor Værdi for Beduinerne, da de benyttes til Fremstilling af deres Teltdug.

For Bønderne har Kvægavlen ikke stor Betydning; de driver ikke noget synderligt Opdræt udover det, der er nødvendigt til deres eget Behov af Heste og Pukkelokser, som de bruger som Trækdyr i Agerbrugets Tjeneste; lidt Faare- og Gedeavl driver de dog ogsaa. Deres Hovedindtægtskilde er Agerbruget og i Nærheden af de større Byer Havebruget.

De almindeligst dyrkede Kornsorter er Byg og Hvede; i mindre Udstrækning dyrkes Majs og Hirse, og i Sumpegne avles en Del Ris. De bedst dyrkede Egne er Egnen ved Dialas øvre Løb, hvor der væsentligst avles Byg, og Egnen omkring Amara ved Tigris's nedre Løb, hvor Hveden er det vigtigste Produkt. Byggen saas i November—December og afgræsses da en Gang, eller i Februar, i hvilket Tilfælde den ikke afgræsses; Høsten falder i Maj. Hveden saas ligeledes i Februar og høstes i Begyndelsen af Juni. Dyrkningsmaaden er uforandret den samme, som auvendtes for 2—3000 Aar siden.

De eneste Redskaber, der benyttes, er Spaden og den babiloniske Træplov, der kradses Jorden op til en Dybde af 6—8 cm uden at vende den; Markerne vandes fra de tidligere omtalte »Tscherd«. Høsten foregaar ved Hjælp af den gammeltestamentelige Segl, og Tærskningen ved, at Okser drives rundt i Kornet, der udbredes paa et haardt Underlag af stampet Ler. Afgrøden maa ikke fjernes fra Marken, før Skatteopkræveren har givet Møde og har modtaget Skatten, der betales in natura. Skatteafgiften retter sig efter Vandingsforholdene. Arealer, der vandes ved Regn, betaler $\frac{1}{10}$ af Høsten i Skat; vandes de ved Løftmaskiner eller ved Gravitationsirrigation, er Afgiften henholdsvis $\frac{1}{7}$ og $\frac{1}{5}$, og saafremt Vandet skyldes naturlig Oversvømmelse eller Kilder, stiger Afgiften helt op til $\frac{1}{3}$ og $\frac{1}{2}$ af Høsten. I største Delen af Landet er Afgiften $\frac{1}{5}$ af Høsten. Trods den mangelfulde Drift er Udbyttet dog hyppig særdeles godt. En flittig Jordbruger, der passer sin Mark, kan have et Udbytte paa 20—25 Fold; i Reglen forsømmes Driften imidlertid, og Udbyttet er derfor i Almindelighed ikke mere end en halv Snes Fold.

Havebruget spiller en betydelig Rolle i Nærheden af de store Byer. Den vigtigste Frembringelse er Dadlen, der her dog ikke er fuldt saa fin en Frugt som den, der avles i Ægypten og Algier. Den største Produktion finder Sted ved Sjat el Arab i Basras Opland, og den aarlige Eksport herfra, navnlig til Amerika, kan beløbe sig til 7—8 Millioner Francs. Men ogsaa i Bagdads Opland er der en betydelig Avl; foruden den uhyre Mængde, der fortæres i selve Landet, eksporteredes over Bagdad i 1909 for 800,000 Francs.

Af Frugter dyrkes navnlig Appelsiner, Citroner, Lemoner, Granatæbler, Æbler, Kvæder, Aprikoser, Blommer, Mandler, Figen, Morbær, Oliven og Druer. Af Grøntsager kan paa Grund af Landets stærkt varierende Klima næsten alle Arter trives, baade de, der er hjemmehørende i de tempererede Zoner, og de, der tilhører Tropicerne. Grøntsagerne dyrkes i Reglen i Palmelundene mellem Palmerækkerne.

Rismølle ved Euftrat.

Almindelige er alle Arter af Kaal, Spinater, Salater, Bønner, Ærter, Løg, Tomater, Artiskokker, Agurker, Meloner, Champignons, Trøfler og en Mængde forskellige Arter af Rodfrugter. Der finder i Øjeblikket ikke nogen Udførsel Sted; alt fortæres i Landet selv, idet Araberen i Hovedsagen lever af vegetarisk Kost.

En stærk Modsætning til den ret ensartede Landbefolkning danner Bybefolkningen, sammensat som den er af mange forskellige Racer og Trosbekendelser: Arabere, Aramæere, Kurder, Persere, Hinduer, Tyrker, Jøder og forskellige evropæiske Nationer¹⁾.

De vigtigste Byer er Bagdad og Basra, Hovedsteder i Villajeterne af samme Navn; deres Indbyggerantal anslaaes til henholdsvis 200,000 og 50,000, men paalidelige Folketællinger findes ikke. Af vigtigere Byer findes endvidere ved Tigris: Samara, Valfartsplads for Shiiter, Bughela og Kut el Amara, Handelspladser særlig for Byg og Hirse, og Amara, Handelsplads særlig for Hvede. Ved Euftrat ligger Byerne Hit, gammel, historisk By med Asfaltgruber, Kerhela (25 km v. f. Floden), Valfartsplads for Shiiter, Hille og Diwanie, begge ved Hillearmen, førstnævnte en vigtig Handelsplads for Byg, Hirse og Ris, sidstnævnte Sædet for en Mutesarif, Nedjef, Valfartsted for Shiiter (10 km v. f. Floden) med sin opblomstrende Havneby Kufa ved Hindiearmen, samt Samawa og Nasrie, der begge har Handel med Ørken-

¹⁾ Se Max Freiherr von Oppenheim: Vom Mittelmeer zum Persischen Golf, II, Kap. XVI. Berlin 1900.

beduinerne. Ved Diala ligger den opblomstrende Handelsplads Bakuba, væsentlig Kornhandel, og i Nærheden af den persiske Grænse Hannekin og Mendelin.

Byerne lever næsten udelukkende af Handel. Nogen Industri af Betydning findes ikke; at basere en Storindustri paa de i Landet værende Raastoffer Uld, Huder og Skind har hidindtil ikke været muligt paa Grund af Mangel paa Brændsel i selve Landet. Kul bliver nemlig som Følge af Tolden og de høje Transportudgifter saa dyrt (65—80 Frcs. pr. Ton i Bagdad), at en Konkurrence med den europæiske Industri indtil videre maa anses for udelukket. Hele Industrien bliver saaledes Haandindustri og derfor en »Lilleindustri«, hvis Produkter i Hovedsagen bliver i Landet. Udenrigshandelen er koncentreret i de 2 Byer Bagdad og Basra og er væsentligst i Hænderne paa europæiske Handelshuse og nogle enkelte jødiske og arabiske Huse. De mindre Byer er nærmest Samlingspunkter for Landets egne Produkter Uld, Huder, Skind og Korn, som derfra sendes til en af de to ovennævnte Stabelpladser, eller de er Fordelingscentre for de af disse importerede udenlandske Varer. Medens Basras Import og Eksport i alt væsentligt sker ad Søvejen, idet Dampere med indtil 5—6 m Dybtgaaende kan anløbe dens Havn, har Bagdad Forbindelse med Udlandet dels pr. Floddamper til Basra, hvor Varerne omlades, dels pr. Karavane over Persien. Bagdads Handel har de sidste Aar taget et betydeligt Opsving. Medens den samlede Omsætning via Basra — Eksport og Import — i Aaret 1909 var c. 69,000,000 Frcs., var den i 1910 c. 89,500,000 Frcs., altsaa en Tilvækst paa næsten 30 %. Medregnes Omsætningen over Syrien og Persien, for hvilken der ikke foreligger Opgørelser, bliver Bagdads samlede Omsætning sikkert mindst 120 Millioner Frcs. i 1910. De vigtigste Udførselsartikler var Uld (8,600,000 Frcs.), Skind og Huder (1,850,000 Frcs.) og Opium (1,800,000 Frcs.) samt Transitvarerne fra Øvre Mesopotamien og Persien Gummi traganth (1,300,000 Frcs.) og Tæpper (4,600,000 Frcs.). Af Importen staar Bomuldstøj og Bomuldsgarn højest med 30,000,000 Frcs. Derefter kommer Klæde og uldne Stoffer med 7,900,000 Frcs., Sukker 7,000,000 Frcs., Medicinalvarer 2,000,000 Frcs., Kobber 1,900,000 Frcs., The 1,600,000 Frcs., Indigo 1,000,000 Frcs. og Kaffe (væsentligst brasiliansk) 1,000,000 Frcs.

Den væsentligste Del af disse betydelige Vare-

mængder transporteres som nævnt ad Floden Tigris, dels pr. Sejlbaad, dels pr. Floddamper. Floddampskibsfarten er i Hænderne paa et engelsk Hus, Lynch Brothers, der maa have 3 Dampere i Fart, og et tyrkisk Hus, Idareh Nahrieh, der har 8 Dampere i Fart. Turen ned ad Floden fra Bagdad til Basra tager 3—5 Døgn, op ad Floden 5—7 Døgn. Fragtpriserne er meget høje, 10—36 Frcs. pr. Ton ned ad og 25—37 Frcs. op ad Floden. En mindre Del af Varerne transporteres paa lokale Sejlbaade med en Ladeevne af 20—70 Tons. Turen ned ad Floden varer i Reglen 20—25 Døgn, op ad 30—45 Døgn, og Fragten er 8—12 Frcs. ned ad Floden; op ad er den stærkt varierende efter Konjunkturerne. Transporterne fra Knudepunkterne Bagdad og Basra til de mindre Handelspladser sker enten pr. Sejlbaad eller pr. Karavane paa Kamel, Hest, Muldyr eller Æsel, der kan bære en Last paa henholdsvis 230 kg, 190 kg, 190 kg og 95 kg. Karavanen tilbagelægger 35—45 km pr. Dag, og Prisen pr. Dag er 5—7½ Piaster (80—120 Øre) for en Kamel, Hest eller Mule, 2½—5 Piaster (40—80 Øre) for et Æsel. Denne Pris gælder dog kun i større Karavaner og for indfødte; rejsende Evropæere maa i Reglen betale 15 Piaster pr. Dag pr. Dyr, men der kan da ogsaa tilbagelægges indtil 70 km pr. Dag. Varetransport pr. Vogn kendes ikke og vil ogsaa kun være mulig paa ganske enkelte Ruter paa Grund af Vejenes slette Tilstand og Manglen paa Broer. Paa en enkelt Rute, Hille—Bagdad—Hannekin, er der Dagvognskørsel. Der tilbagelægges her ca. 100 km om Dagen, idet Forspandet, 4 Muldyr, hyppig skiftes. Et Par enkelte Steder, Bagdad—Kasimen og Kufa—Nedjef, begge Strækninger c. 10 km lange, findes Hestesporvognskørsel, dog kun for Passagerer; paa sidstnævnte Strækning transporteres dog ogsaa Lig, der skal begraves i den hellige By Nedjef.

Da Willcocks's Opmaalinger som tidligere nævnt ikke strækker sig syd for Linien Divanie—Kut el Haj, og da Landet her i det Hele er meget lidt kendt, idet det kun har været besøgt af faa Evropæere¹⁾, skal jeg give nogle korte Meddelelser om denne Egn under Henviisning til hosstaaende Krokis af Marchruten fra Divanie over Samawa og Nasrie til Kut el Haj.

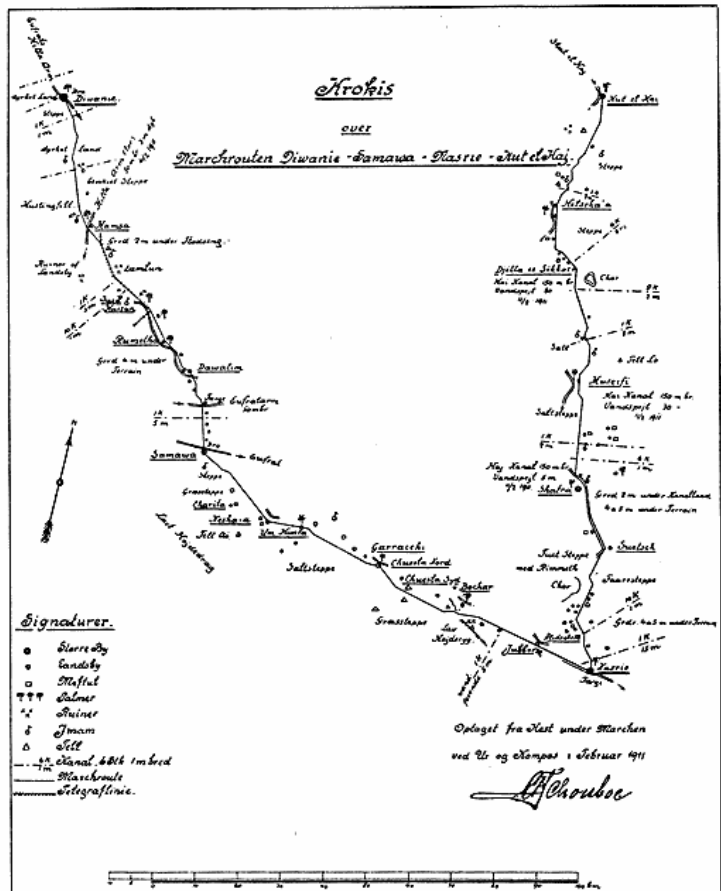
¹⁾ Se Eduard Sachau: Am Euphrat und Tigris. Leipzig 1900.

Sammen med Dr. J. Østrup¹⁾ og en tysk Ingeniør afrejste jeg den 28/1 1911 fra Bagdad for at foretage en Tur over Hille, Divanie, Nasrie, Kut el Amara og tilbage til Bagdad, ialt henimod 800 km, som tilbagelagdes paa 22 Dage. Vor Karavane bestod af 3 Heste og 6 Muldyr, og vi medførte 2 Tjenere og 3 Hestepassere. Vi forlod Divanie den 4. Februar, og jeg optog derefter daglig et Krokis af Marchruten ved Hjælp af Ur og Kompas. Da Tiden ikke tillod nøjagtigere Maalinger, maatte jeg foretage alle Aflæsninger paa Hesteryggen. Et Krokis, der er tilvejebragt paa den Maade, kan naturligvis ikke gøre Fordring paa nogen højere Grad af Nøjagtighed; men det vil dog altid give et anskueligt Billede af Forholdene og vil mulig kunne blive til nogen Nytte for senere rejsende.

Allerede i Divanie mærker man, at man er paa Grænsen af de Egne, hvor Tyrkiet kun har Magten i Byerne, medens Beduinerne regerer ude paa Landet. Byen er Sædet for en Mutesarif (en Art Underguvernør) og har en ret stærk Gendarmbesætning. Ved vor Ankomst til Byen henimod Solnedgang mødte vi en Skare fuldt bevæbnede Beduiner, vel en 100 Stykker, og det blev os meddelt, at der den foregaaende Dag havde staaet en Kamp i Omegnen mellem 2 Beduininstammer, og at de Krigere, vi saa, var paa Hjemvejen efter Kampen. Garnisonen havde i den Anledning ikke foretaget sig andet end at sende et Kommando paa 20 Gendarmere ud for at se, hvilken af Stammerne der sejrede.

Egnen mellem Divanie og Samawa er indtil Eufrats nordlige Samawaløb meget frugtbar. Den ligger imidlertid nu næsten øde hen af Mangel paa Vand. Eufrats Hille-Arm, som tidligere var Eufrats Hovedløb, og som forsynede hele Egnen med Vand, ligger nu største Delen af Aaret ganske tør paa Grund af det sidst i Halvfemserne indtraadte Brud paa Dæmningen ved Hindie. Den 1/2 1911 var Flodsengen ved Divanie næsten tør; der var kun en 3 m bred, 0,8 m dyb Rende, der førte

¹⁾ Jvfr. »Verdens ældste Kulturland« af Dr. phil. J. Østrup i Geografisk Tidsskrift, Hefte IV, 21. Bind, 1911.

Vand; ved Hamsa var Vandet helt borte, og Resten af Løbet indtil Sammenløbet med Eufrats Hindie-Arm ved Samawa var ganske udtørret.

Overalt i denne Egn ser man udstrakte Ruiner af Landsbyer fra Egnens Velmagtsdage. Husene er forfaldne og forladte; Beboerne er for største Delen udvandrede til Hindie-Armen. De faa, der er blevne tilbage, bor i Straahytter i de gamle Landsbyer, i hvilke kun »Fæstningen«, Mestul, bliver vedligeholdt. Om Foraaret, naar Flodsengen bliver vandførende paa Grund af Højvandet, søger de at faa en hurtig Høst af Byg. Resten af Aaret maa de slaa sig igennem, som de bedst kan. De vigtigste Landsbyer nu er Hamsa og Rumetha; her skaffes i den tørre Aarstid Vand fra Brønde, der i Reglen graves i Bunden af Flodsengen. Grundvandet stod i Februar 1911 ca. 2 m under Flodsengen og ca. 4 m under Terrænet. Naar de af Willcocks projekterede Dæmninger ved Hindie, der er under Arbejde, bliver fuldendte, vil Egnen atter

faa Vand og blive en af de rigeste Dele af Mesopotamien.

Samawa ligger helt indenfor Beduinernes Magtomraade; den er derfor omgivet af en høj Mur og har en ret stærk Gendarmstation; i Byen findes en Kaimakam (»Amtmand«). Man kunde paa Indbyggernes hele Optræden mærke, at Synet af en Evropæer var noget ganske usædvanligt. Vor Tjener Djordjis sagde med Storstadsbarnets Overlegenhed til mig paa sit gebroknede Engelske, da han havde været ude at købe ind: »Dem people here not like dem in Bagdad, dem more like animals«. Og de blev ogsaa behandlede derefter af Myndig-

Straahytteby ved Nasrie.

hederne. Et Par Gendarmere, der ledsagede mig paa en Tur gennem Byens Basarer, huggede som den naturligste Ting af Verden med deres Spansk-rørstokke løs paa Folk, naar de syntes, de trængtes for tæt om mig for at betragte Fænomenet. Byen ligger ved højre Bred af Eufrat, over hvilken der fører en skrøbelig Baadebro. Dens væsentligste Indtægt er Handel med Beduinerne; lidt Kornhandel har den ogsaa; ved Byen findes store Palmelunde.

Marcheruten mellem Samawa og Chuesla fører de første 4—5 km gennem dyrket Land (Byg); men Jorden gør et salt og sandet Indtryk. Derefter fjærner Ruten sig fra Floden og gaar gennem Græsgange og saltholdige, vegetationsløse Stepper; paa Græsgangene græsser store Hjorder af Fedthalefaar, vogtede fra spredte, smaa Teltlejr. I Horisonten mod Nordøst kan man skimte enkelte Palmelunde ved Floden, langs hvilken der vistnok de fleste

Steder er en Strimmel dyrket Land; mod Sydvest gaar Landskabet over i den arabiske Ørken. Vi rejser vort Telt om Aftenen ($\frac{6}{2}$ 11) i Landsbyen Chuesla Nord. En Del af Terrænet staar her i Foraarstiden under Vand, og der dyrkes Hvede og Byg. Faar og Køer er ikke i høj Pris i disse Egne; et Faar kan faas for 3 à 4 Kroner, en Pukkelokse for 22—30 Kr. Fra Chuesla til Jubbor, hvor vi overnattede næste Nat, fører Vejen gennem udstrakte Græsstepper, isprængte med store, saltholdige, ganske vegetationsløse Pletter. Faarehjorder og, hvor Græsset er bedst, Pukkeloksehjorder græsser paa Stepperne, af hvilke enkelte, lavt liggende Partier over-

svømmes i Foraarstiden. Ogsaa paa denne Strækning findes der langs Floden en Strimmel dyrket Land (Byg og Hvede). Landsbyerne indtil Bochar bestaar af Lerhytter med Meftul; længere mod Syd er det Straahyttebyer uden Meftul. Befolkningen er i disse Egne øjensynlig en Del plaget af Ørkenbeduinerne; overalt, hvor vi kom i Nærheden af Landsbyerne, var alle vaabenføre Mænd mobiliserede og parate til Forsvar. Et Par Steder — ved Chuesla Syd og Bochar — blev vi beskudte, idet Befolkningen an-

tog os for Beduiner paa Røvertog. Misforstaaelsen blev dog hurtig opklaret.

Egnen mellem Jubbor og Nasrie er i alt væsentligt som mellem Chuesla og Jubhor. Eufrat passeredes i Færge ved Nasrie, og i denne By holdt vi en Dag Rast.

Nasrie, der hører under Villajetet Basra, er en ny By, kun et halvt Aarhundrede gammel, og er anlagt af og opkaldt efter Valien Nasir Pasha. Den adskiller sig paa en tiltalende Maade fra andre arabiske Byer ved sine brede, lige Gader, der skærer hverandre under rette Vinkler, og gør et forholdsvis luftigt og renligt Indtryk. Der er for nogle Aar siden oprettet en amerikansk Missionsstation i Byen.

Terrænet mellem Nasrie og Sjatra er frugtbart; Jorden er svær og god, særlig de første 14—15 km, hvor den er dyrket. Senere bliver den lidt lettere og gaar over i tuede Stepper, bevoksede med »Rim-

meth«. Shat el Haj fører her kun Vand fra Midten af Februar til Begyndelsen af Juli. Markerne vandes derfor nu fra Brønde i Landsbyerne, hvorfra det ved »Tscherd« løftes op og fordeles gennem Kanaler, der fører vifteformet ud fra Byerne. Grundvandet staar 4—5 m under Terrænet. Fra Suetsch til Sjatra gaar Ruten i Shat el Hajs udtørrede Løb; med kortere eller længere Mellemrum er der i dette gravet Brønde, hvor talrige Faarehjorder vandes. Ved en af disse Brønde anvendes besynderligt nok en »Shaduf«¹⁾ efter ægyptisk Mønster. Iøvrigt havde man gjort klar til at modtage Vandet, som kunde ventes med hver Dag; der var gravet Stikkanaler ud fra det tørre Løb, saaledes at det straks ved sin Ankomst kunde tilføres Markerne.

Mellem Sjatra og Kut el Haj findes der langs Shat el Haj en 1 à 2 km bred Strimmel Land, der dyrkes med Hvede, Byg, Majs og Sesam. Ved Floden ligger en Mængde Landsbyer, i Reglen bestaaende af Straahytter og med Meftul, hvis Taarne man næsten under hele Marchen kan se fra Marchruten. Længere fra Floden bestaar Landet af udstrakte Stepper, bevoksede med Græs eller »Schock«. Jorden er gennemgaaende ganske god, men der findes dog ogsaa sandede og stærkt saltholdige Partier; Saltet synes imidlertid ikke at have nogen skadelig Indflydelse paa Vegetationen. Omtrent 4 km Nord for Sjatra traf vi paa det første Vand i Shat el Haj; dennes Flodseng er paa næsten hele Løbet ca. 150 m bred, men den er kun fyldt ved Højvande. Den $1\frac{1}{2}$ 1911 var Bredden af Vandspejlet 4 km Nord for Sjatra kun 5 m, ved Museifi 30 m og ved Djilla es Sikkar 80 m, og ved Kut el Haj var hele Flodsengen fyldt den $1\frac{1}{2}$ 1911.

Ved Kut el Haj er Muntefikbeduinernes Magt ved at høre op, og vi nærmer os igen til mere civiliserede Forhold. Endnu en Dagsmarche, og vi er i Kut el Amara, en stor Handelsplads ved Tigris, og herfra følger vi saa denne Flods venstre Bred tilbage til Bagdad.

Naar en Gang de af Willcocks projekterede Dæmninger ved Hindie og Kut el Amara, der skal tvinge Eufrats og Tigris's Vande ind i henholdsvis Hille-Armen og Shat el Haj, er blevne fuldførte, vil der oprinde en ny Guldalder for disse Egne, der i den chaldæiske og den babyloniske Tid var

helt opdyrkede. Da vil Muntefikbeduinernes Magt lidt efter lidt brydes, og deres udstrakte Stepper vil gaa over til at blive dyrket Agerland.

Bagdads og Basras Opland har i de allerældste Perioder været Verdens mest fremskredne Land i Henseende til Kultur, baade i dette Ords materielle og i dets overførte Betydning. Det er fra Naturens Side saa rigt udstyret, at det sikkert under andre politiske Forhold allerede forlængst vilde have tilbageerobret sin fremskudte Plads blandt de agerdyrkende Lande; efter at man nu i Tyrkiet begynder paa Reforme i vestevropæisk Aand, kan der imidlertid næppe være Tvivl om, at Landet snart atter vil blive en betydningsfuld Faktor paa Verdens Kornmarked. Hertil kræves imidlertid 3 Ting: Kapital, Ingeniører og dygtige Landmænd, og det er netop det, Tyrkiet selv mangler, og det har paa Grund af de politiske Forhold hidtil været ængsteligt ved at søge Assistance udefra. Det vil imidlertid sikkert lykkes paa en eller anden Maade at komme uden om disse Vanskeligheder. Begyndelsen til de nye Tider er allerede gjort ved Willcocks's Irrigationsprojekter og de af Tyrkiet paabegyndte Dæmnings- og Reguleringsarbejder ved Hindie og Habanie. Et andet betydeligt Arbejde, der ogsaa vil faa stor Indflydelse paa Landets Udvikling, er Bagdadbanen, som efter foreløbig Bestemmelse skal være færdig inden Udgangen af Aaret 1917. Naar den er fuldendt, vil nemlig Forbindelsen mellem Evropa og Bagdad blive forkortet med mindst 3 Ugers Rejse. Kommer Landet først under rationel Kultur, vil der desuden efter al Sandsynlighed opstaa en hel ny Avl, nemlig Bomuldsdyrkningen, der er betydelig mere rentabel end Kornavl. Der skal i sidste Halvdel af forrige Aarhundrede have været foretaget heldige Forsøg med Indførelsen af ægyptisk Bomuld. Ogsaa nu dyrkes der lidt Bomuld hist og her, særlig i Dialas Opland; men Resultatet er kun middelmaadigt. Dette viser dog paa ingen Maade, at denne Avl ikke er egnet for Landet, men kun, at man ikke forstaar sig paa Dyrkningen af denne Plante. I Reglen behandles Bomuldsmarken paa samme Maade som Bygmarken, og man maa derfor nærmest forbavses over, at Resultatet bliver saa godt, som det gør. Saavel Klima som Jordbundsforhold gør det efter Udtalelse fra alle sagkyndige, der har haft Lejlighed til at undersøge

¹⁾ En Konstruktion noget lignende vore gamle Brøndvipper.

Forholdene, højst sandsynligt, at den ægyptiske Bomuld, særlig de i Øvre Ægypten dyrkede Varieteter, vil trives udmærket i Mesopotamien; den fine »Sea Island« Varietet vil derimod næppe lykkes paa Grund af Luftens ringe Fugtighedsindhold.

Saafernt Skibsfarten paa Floderne skal oprettholdes, vil disse ikke have Vand nok til Vanding af hele det Areal, der er egnet til Opdyrkning, særlig ikke hvis Bomuldsavl bliver almindelig. Ingeniør-

videnskaben vil dog til sin Tid nok vide at raade Bod paa denne Ulempe. Willcocks har i sin Rapport allerede antydnet Vejen, man bør gaa: Skibsfarten nedlægges, og al Transport foregaar paa Jærnbane, saaledes at alt Vandet kan anvendes i Landbrugets Tjeneste, idet Foraarstidens overskydende Vandmængde magasineres i store Reservoirs til Brug om Sommeren og Efteraaret. Men dette Spørgsmaals Løsning ligger langt ude i Fremtiden.

De vigtigste af danske foretagne Rejser og Forskninger i Amerika.

Af

Oberst Emil Madsen

Tilføjelse til foregaaende Stykke af Artiklen. Side 240, Sp. 1, Anm. 1: død 1881.

V.

En særlig Art Rejser, som af alle Verdensdele udenfor Evropa har hovedsagelig Amerika til Maal, er dem, der er foranledigede af den store Udvandring til hint Land. Den er vokset i samme Forhold, som Skibsfarten, der staar i Forbindelse med hine Rejser, har udviklet sig. Endnu henimod Midten af det 19. Aarhundrede var de skandinaviske Udvandrere kun faa, dog deraf de danske flest, og Sejlskibe var dem, der var mest benyttede; men Tilstanden om Bord var saaledes, at den var alt andet end fristende til at foretage Rejser. En dansk Mand, der rejste ud ca. 1850 med et ældre Sejlskib fra Liverpool, beretter saaledes, at der baade var slet Forplejning og i det hele slette Forhold. Skibet brugte 50 Dage for at komme til New York, og da det indtraf dør, var 187 af de om Bord værende Emigranter døde, og mange af dem døde lidt senere¹⁾. Vistnok ikke med Urette siges, at Forholdene paa Udvandrer-skibene den Gang ikke var bedre end paa et Slaveskib²⁾. Imidlertid var der dog ogsaa Dampskibe, som havde begyndt at optage Udvandrerne. Allerede 1819 gik Sejldampere »Savannah«, 350 Tons, i Ruten fra Liverpool, og 1838 gik »Great Western« til New York fra

Bristol i 15 Dage, og omtrent samtidig begyndte Cunard Linien med den lille Hjuldampere »Britania«, der var paa 1154 Tons og havde 740 Hestes Kraft. 1847 begyndte Hamburg—Amerika Linien med Skibet Deutschland, som dog nærmest synes at have været et Sejlskib paa 717 Tons, og 1853 udvidede Selskabet sig med 6 Skibe lig »Deutschland«. Men snart gik man videre, dog voksede Skibenes Størrelse foreløbig ikke meget. Den danske Præst A. C. L. Grove-Rasmussen sejlede 1871 fra Hamburg med Skibet »Thyringia«, 3485 Tons og 700 Hestes Kraft og Rejsen varede 14 Dage¹⁾.

Udvandrerstrømmen fra de skandinaviske Lande voksede imidlertid, saa man mente, at det kunde svare Regning at indrette en særlig skandinavisk Linie, og 1879 begyndte Dampskibsselskabet Thingvalla med Dampskibet »Thingvalla«, 2500 Tons og det lejede Skib »Harald«. 1881 kom i Stedet for det sidste »Hekla« og »Gejser«, derpaa i 1883 »Island«. Senere erhvervedes ogsaa Skibene »Danmark«, »Norge« og »Amerika«. Af disse Skibe var de fleste paa 2000 til 3000 Tons, det største, »Amerika«, var paa ca. 4000 Tons og havde 3500 Hestes Kraft. Uagtet nogle Uheld, hvoraf et ogsaa

¹⁾ Kierulf l. c.

²⁾ Mariboe, Skizzer fra en Sørejse, Kbh, 1860, 49. Død 1866 som Løjtnant i Søetaten.

¹⁾ Grove-Rasmussen, Rejseberetning, Odense 1871, 10.